

Seletuskiri Eesti seisukohtadele Euroopa Liidu ebaseaduslike tulirelvade, nende oluliste osade ja laskemoonaga seotud kuritegude ja karistuste määratlemise direktiivi puudutava avaliku konsultatsiooni kohta

Lühikokkuvõte

Euroopa Komisjon (komisjon) algatas 1. oktoobril 2024. aastal avaliku konsultatsiooni, millega soovib kuulda sidusrühmade ja riikide arvamust tulirelvadega seotud õigusrikkumiste kriminaliseerimise miinimumkriteeriumite kehtestamise kohta.

Komisjon leiab Europol'i andmetele tuginedes, et ebaseaduslike tulirelvade levik ja kättesaadavus ELi liikmesriikides põhjustavad jätkuvalt suurt ohtu – tulirelvi kasutatakse terrorirünnakutes, avalikus ruumis toime pandud massitulistamistes ning sellised juhtumid on pigem kasvutrendis. Liikmesriikide õigusaktid on tulirelvadega seotud süütegude käsitlemisel vastuolulised ning ebapiisavad. Esinevad suured erinevused selles, kuidas tulirelvaga seotud süütegeusid määratletakse ja nende eest karistatakse. Neid ebakõlasid on võimalik kurjategijatel oma tegevuses ära kasutada. Samuti võib see takistada ebaseaduslike tulirelvadega seotud süütegude piiriülest menetlemist.

Avaliku konsultatsiooni eesmärk on välja selgitada võimalikud lüngad kehtivas ELi õigusraamistikus, mis käsitleb ebaseadusliku tulirelvakaubanduse kriminaliseerimist, ning hinnata vajadust kehtestada vähemalt tulirelvadega seotud peamiste süütegude osas karistusõiguse normidele minimaalsed nõuded.

Tulirelvadega seonduvate kuritegude määratluste ja karistuste ühtlustamise **sotsiaalseks mõjuks** on ELi üldise siseturvalisuse suurendamine ning mistahes liikmesriigis viibivate isikute parema kaitse tagamine. Kuritegude raskusele vastavad karistused omavad nii üldkui eripreventiivset mõju ning vähendavad kurjategijate võimalusi kasutada oma tegevuses ära lünki liikmesriikide õigussüsteemides. **Mõjuks riigiasutuste töökorraldusele** on liikmesriikide menetlusasutuste ja õiguskaitseorganite vahel sujuvama ja takistusteta koostöö tagamine. See aitab vältida olukordi, kus õiguslünkade või karistuste leebuse tõttu ei ole võimalik liikmesriikides teatud tõendeid koguda või muid menetluslikke meetmeid rakendada. Samuti aitab see vältida piiriüleste kuritegude puhul võimalikke jurisdiktsiooniküsimusi või probleeme kohtuotsuste tunnustamisel tulenevalt sellest, et liikmesriikide seadustes ette nähtud karistustaseme on väga erinevad. **Majandusele, elu- ja looduskeskkonnale** algatus otsest mõju ei oma. Mõju **riigieelarvele** ei ole käesoleval hetkel võimalik hinnata, kuid peame oluliseks, et tulirelvadega seonduvate kuritegude määratluste ja karistuste ühtlustamine ei suurendaks riigieelarve koormust ega tooks kaasa põhjendamatut halduskoormust. Mõju riigieelarvele vajab täiendavalt analüüsi komisjoni poolt esitatava direktiivi eelnõu pinnalt.

Eesti toetab ELis tulirelvade ebaseadusliku käitlemise kriminaliseerimisele ühtsete miinimumnõuete kehtestamist ning tulirelvade ebaseadusliku käitlemisega seotud süütegude eest ette nähtud karistustele miinimummäärade kehtestamist. Samuti toetame ELis tulirelvade ebaseadusliku käitlemisega seotud süütegude eest ette nähtud karistustele kergendavate ning raskendavate asjaolude kehtestamist. Leiame, et plaanitav direktiiv peamiste tulirelvadega seotud süütegude kohta on kohane meede ELi siseturvalisuse suurendamiseks ning tulemusliku kriminaalmenetluse tagamiseks. Kavandatav direktiiv mõjutab ka Eesti karistusõigust, mistõttu on valitsuse seisukoha kujundamine vajalik.

Lisaks karistuste miinimummäärade kehtestamisele soovime komisjoni tähelepanu juhtida vajadusele tõhustada relvadega seonduvat üldist regulatsiooni. Eelkõige puudutab see seadmeid ja vahendeid, mida on võimalik hõlpsasti käepäraste vahenditega tulirelvaks muuta (nt hoiatus- ja signaalrelvad, pneumorelvad), ning lõpuni töötlemata tulirelvi, nende olulisi osi ja lisaseadmeid. Samuti peame vajalikuks tõhustada relvade ja laskemoona ELi sisese veo kontrolli. Peame vajalikuks, et komisjon algataks prioriteetse tegevusena mõjuanalüüsi ka tulirelvadirektiivi ülevaatamiseks.

1. Sissejuhatus

Euroopa Komisjon algatas 1. oktoobril 2024. aastal avaliku konsultatsiooni (tagasisidekorje), millega soovib kuulda sidusrühmade ja riikide arvamust tulirelvadega seotud õigusrikkumiste kriminaliseerimise miinimumkriteeriumide kehtestamise kohta. Komisjoni algatus lähtub ebaseadusliku tulirelvakaubanduse vastasest ELi tegevuskavast (2020 – 2025)¹, mille üks üldisi prioriteete on tõsta Euroopas turvalisuse taset, suurendades survet kuritegelikele turgudele. Eesmärk on välja selgitada võimalikud lüngad kehtivas ELi õigusraamistikus, mis käsitleb ebaseadusliku tulirelvakaubanduse kriminaliseerimist, ning hinnata vajadust kehtestada vähemalt tulirelvadega seotud peamiste süütegude (tulirelvade ebaseaduslik valmistamine ja nendega ebaseaduslik kauplemine, tulirelvade märgistamise muutmine ja tulirelvade ebaseaduslik valdamine) osas karistusõiguse normidele minimaalsed nõuded.

ELi toimimise lepingu artikli 83 lõike 1 alusel võivad Euroopa Parlament ja nõukogu kehtestada miinimumnormid kuritegude ja karistuste määratlemiseks eriti raskete piiriülese mõõtmega kuriteoliikide puhul tulenevalt nende kuritegude olemusest või mõjust või erivajadusest võidelda nende vastu ühistel alustel. Konsultatsiooni tulemused on komisjonile aluseks ebaseaduslike tulirelvade karistusnorme puudutava direktiivi ettepanekule, mille esitamise ajaks on planeeritud 2025. aasta 4. kvartal. Kavandatav direktiiv mõjutab ka Eesti karistusõigust, mistõttu on valitsuse seisukoha kujundamine vajalik.

Konsultatsioonidokument on avaldatud aadressil: [Ebaseadusliku relvakaubandust käsitlev direktiiv](#).

Konsultatsiooniküsimustikule vastamise tähtaeg on 24. detsember 2024.

Seletuskirja koostasid Justiitsministeeriumi nõunik Laura Vaik (5865 4947, laura.vaik@just.ee), Siseministeeriumi nõunikud Riita Proosa (5348 7111, riita.proosa@siseministeerium.ee), Katarina Budrik (katarina.budrik@siseministeerium.ee) ning õigusnõunik Marju Aibast (marju.aibast@siseministeerium.ee). Valdkonna eest vastutavad Justiitsministeeriumi kriminaalpoliitika valdkonna asekanstler Laidi Surva (5787 3003, laidi.surva@just.ee) ning Siseministeeriumi sisejulgeoleku asekanstler Joosep Kaasik (joosep.kaasik@siseministeerium.ee).

2. EL algatuse sisu ja lühike taustainfo

---

¹ COM(2020) 608 final.

Nii organiseeritud kuritegevuses kui terroristide tegevuses kasutatakse ulatuslikult ebaseaduslikke tulirelvi. Ebaseadusliku tulirelvakaubanduse vastases ELi tegevuskavas (2020 – 2025) esitatud andmete kohaselt oli 2017. aastal ELis tsiviilelanike valduses hinnanguliselt 35 miljonit ebaseaduslikku tulirelva (56% kogu tulirelvade hinnangulisest arvust) ning kaheteistkümnes ELi liikmesriigis ületab ebaseaduslike tulirelvade arv seaduslike tulirelvade arvu. Europoli hinnangul kujutab ebaseaduslike tulirelvade levik ja kättesaadavus ELi liikmesriikides endast jätkuvalt suurt ohtu – tulirelvi kasutatakse terrorirünnakutes, avalikus ruumis toime pandud massitulistamistes ning need on pigem kasvutrendis.² Ebaseaduslike tulirelvade kättesaadavus interneti teel on paranenud, eelkõige on suurenenud laskekõlbmatuks muudetud, siis aga taas laskekõlblikuks muudetud ja ümberehitatud tulirelvade müük.

EL õiguses reguleerib käesoleval ajal tulirelvadega seonduvat Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2021/555 relvade omandamise ja valduse kontrolli kohta, mis kehtestab miinimumnõuded tulirelvade omandamisele ja valdamisele ELs, samuti tulirelvade teise riiki viimisele.

Tulirelvade, nende osade ja laskemoona ekspordilubade andmise menetluse, impordi ja transiidi osas kehtestab reeglid Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus nr 258/2012.

Euroopa Liidu Nõukogu on otsusega 11. veebruarist 2014 (2014/164/EL) EL nimel heaks kiitnud rahvusvahelise organiseeritud kuritegevuse vastu võitlemise Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni konventsiooni täiendava tulirelvade, nende osade, lisaseadiste ja laskemoona ebaseaduslikku valmistamist ja nendega ebaseaduslikku kauplemist tõkestava protokoll.

Aastatel 2023 – 2024 korraldas komisjon uuringu, et kaardistada ja võrrelda seda, kuidas tulirelvadega seotud süütegusid liikmesriikides kriminaliseeritakse. Uuringu tulemuste kohaselt on ÜRO tulirelvade protokollis nimetatud süütegude käsitlemisel liikmesriikide õigusaktides mitmeid vastuolusid ning ebapiisavust. Näiteks ei kajastata paljudes liikmesriikides siseriiklikus õiguses täiel määral ÜRO tulirelvade protokollis määratlusi ja liigitust. Esinevad suured erinevused selles, kuidas tulirelvaga seotud süütegusid määratletakse ja nende eest karistatakse. Seejuures on seaduses sätestatud karistused oma raskusastmelt väga erinevad (nt on määratluse üle võtnud liikmesriikide maksimaalne vanglakaristus ebaseadusliku tulirelvakaubanduse eest vaid neljast kuust kuni 15 aastani). See võib suurendada kuritegevust neis liikmesriikides, kus karistused on madalamad. Taoliseid vastuolusid ja lünki liikmesriikide kriminaalõiguses on kurjategijatel võimalik endi huvides ära kasutada, samuti võib see kahjustada süütegudega seotud õiguskaitseasutuste ja prokuröride vahelist piiriülest koostööd.

Eesti õigus on kooskõlas ülaltoodud ELi ja ÜRO õigusaktidega ning tulirelvadega seotud süütegude eest on ette nähtud karistused, mis vastavad võimalike süütegude raskusele ja laadile. Ei ole tuvastatud, et õigusliku regulatsiooni puudulikkus takistaks Eestis isikuid vastutusele võtta. Eestis kehtiva tulirelvadega seotud seaduste muutmise vajadus võib tekkida juhul, kui võrdluses teiste ELi riikidega selgub, et esinevad suured erinevused karistusmäärades vms.

Tulirelvadega seotud süütegusid reguleerivad karistusseadustiku (KarS) §§ 418 – 421. KarS § 418 lg 1 näeb ette vastutuse tulirelva, selle olulise osa või laskemoona ebaseadusliku käitlemise eest, välja arvatud laskemoona ebaolulises koguses ebaseaduslik käitlemine. Võimalik karistus sellise tegevuse eest on rahaline karistus või kuni kolmeaastane vangistus. Kui sama tegu on toime pandud vähemalt teist korda, teo objektiks on olnud tulirelvad, nende olulised osad või

---

² European Union Serious and Organised Crime Threat Assessment 2017, Europol.

laskemoon suures koguses või tegu on toime pandud grupi poolt, on võimalikuks karistuseks rahaline karistus või kuni viieaastane vangistus.

Tsiviilkäibes keelatud tulirelva, selle olulise osa ja laskemoona ebaseadusliku käitlemise eest näeb KarS § 418¹ lg 1 ette ühe- kuni viieaastase vangistuse. Kui taoline tegu on toime pandud vähemalt teist korda või teo objektiks on olnud tulirelvad, nende olulised osad või laskemoon suures koguses, võib selle eest järgneda viie- kuni viieteistaastane vangistus.

Sõjarelva, selle olulise osa ja sõjalise otstarbega laskemoona ebaseadusliku käitlemise eest näeb KarS § 418² lg 1 ette vangistuse kahest kuni kümne aastani. Kui esinevad raskendavad asjaolud – selline tegu on toime pandud vähemalt teist korda, grupi poolt, teo objektiks või vahendiks on olnud sõjarelvad, nende olulised osad või sõjalise otstarbega laskemoon suures koguses, sellega on põhjustatud oht paljude inimeste elule või tervisele või sellega kaasnes oht Eesti Vabariigi julgeolekule, sõltumatusle või territoriaalsele terviklikkusele, on võimalik karistus viis- kuni viisteist aastat vangistust.

Relvade ja laskemoona käitlemise määratlus tuleneb relvaseaduse §-st 1¹ lg 2, loetledes selliste tegevustena relvade ja laskemoona valmistamise, müügi, soetamise, omamise, valdamise hoidmise, hooldamise, kandmise, edasitoimetamise, veo, sisseveo, väljaveo, võõrandamise, pärimise, leidmise ja hävitamise ning relvade parandamise, ümbertegemise, laskekõlbmatuks muutmise, lammutamise ja laenutamise.

KarS § 419 näeb ette vastutuse ka tulirelva lohaka hoidmise eest ning § 420 tulirelva helisummuti, laser- ja öösihiku ebaseadusliku käitlemise eest.

KarS § 421 võimaldab kohtul loetletud süütegude vahetuks objektiks olnud eseme konfiskeerida.

Eesti seisukoha kujundamisel ELi tulirelvadega seotud kuritegude ja nende eest ette nähtud karistumäärade ühtlustamise küsimuses tuleb lähtuda järgmistest kaalutlustest: i) riikliku julgeoleku ja sisejulgeoleku tugevdamine; ii) piiriülese kuritegevuse ja terrorismiohu vähendamine ning iii) ELi liikmesriikide standarditega ühtlustamine.

Võttes arvesse, et tulirelvadega seotud süüteod on sageli piiriülesed, on üldist turvalisust silmas pidades kindlasti Eesti huvides, et ebaseaduslike tulirelvade, nende oluliste osade ja laskemoonaga seotud kuritegude vastane võitlus oleks kõikides liikmesriikides tõhus ning koostööle ei ole õiguslikke takistusi. Praegune olukord, kus ELi liikmesriikide karistused ja seadusandlus tulirelvakuritegude osas on erinevad, võib tõesti pakkuda kurjategijatele võimalusi madalama karistumääraga riikides varju leida või kriminaalvastutuse vältimiseks seaduselünki ära kasutada. Kuritegude erinevate määratluste tõttu ei ole meile teadaolevalt Eestil seni teiste ELi liikmesriikidega koostööprobleeme tekkinud. See aga ei tähenda, et relvadega seotud kuritegusid ja nende eest ette nähtud karistusi ei oleks tarvis ELi tasandil harmoniseerida. On oluline, et kõik liikmesriigid saaksid omavahel tõrgeteta koostööd teha, tagaksid tulemusliku kontrolli oma territooriumil olevate tulirelvade üle ning õigusrikkujate vastutusele võtmise. Seejuures tuleb arvesse võtta ka praegust julgeolekuolukorda, kuna Ukrainas toimuv sõjategevus suurendab ohtu relvade ebaseaduslikule sisseveole. Vastavate karistuste harmoniseerimine aitab ELis tervikuna vähendada kuritegevust, terrorismiohtu, parandada õiguskaitsekoostööd ning suurendada siseturvalisust.

Seetõttu toetame komisjoni algatuses väljapakutud võimalustest seadusandlike meetmete kehtestamist, millega sätestatakse tulirelvadega seotud süütegudele ühised miinimumnõuded. On oluline, et liikmesriigid oleksid valmis reageerima ka kurjategijate poolt kasutusele võetud uusimatele tehnoloogiatele, sh relvade 3D printimisele.

Plaanitav direktiiv peab siiski olema piisavalt paindlik, et sobituda liikmesriikide erinevatesse õigussüsteemidesse. Kehtestama peaks miinimumtaseme sanktsioonide osas, mis tähendab, et iga liikmesriik peaks rakendama konkreetsete relvadega seotud kuritegude eest karistusi vähemalt teatud määras, kuid saaks seejuures säilitada kõrgemad karistustasemed, kui see on kuritegevuse olukorda ning õigussüsteemi arvestades vajalik.

Seisukohtade koostamisel on lähtutud Eesti õigusaktidest (karistusseadustikust, relvaseadusest) ning sidusrühma esindajate poolt edastatud arvamustest.

Komisjon näeb tagasisidekorjes ette võimaluse esitada ka täpsustusi seonduvalt tulirelvadega seotud süütegude ja nende eest määratavate karistustega, võimaldades selleks küsimustiku lisana laadida üles eraldi dokumendi. Selles soovib Eesti välja tuua alljärgnevad kitsaskohad ELi tulirelvade regulatsioonis.

Lisaks tulirelvadega seonduvate karistustasemete teemale peame oluliseks tõstatada ELi tasandil relvadega seonduva regulatsiooni küsimused laiemalt. Hetkel on ELi relvapoliitika puhul suurim mure relvalaadsete tooted ehk seadmed, mida on võimalik hõlpsasti käepäraste vahenditega tulirelvaks muuta (nt hoiatus- ja signaalrelvad, pneumorelvad). Viimastel aastatel on hoiatus- ja signaalrelvad muutunud kurjategijate seas ülipopulaarseks ning neil on tulirelvade salakaubaveojuhtumites märkimisväärne osakaal. See on tingitud asjaolust, et neid saab lihtsalt muuta surmavateks relvadeks ja neid on odavam hankida. Vältimaks hoiatus- ja signaalrelvade tulirelvadeks ümbertegemist, peaksid liikmesriigid tagama, et ELis toodetud või ELi imporditud relvi kontrollitakse ja tehakse kindlaks nende vastavus direktiivis 2018/69 sätestatud tehnilistele kirjeldustele. Kontrollid võivad hõlmata näiteks erinevate mudelite või seadmetüüpide või üksikute seadmete või mõlema kontrollimist.

Lisaks tuleks üle vaadata hoiatus- ja signaalrelva mõiste Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivis (EL) 2021/555 ning tagada, et hoiatus- ja signaalrelvad oleksid ühtselt määratletud.

Direktiivis (EL) 2021/555 ei ole piisavalt selgelt reguleeritud lõpuni töötlemata tulirelvade, lõpuni töötlemata tulirelva oluliste osade ning tulirelva lisaseadmete (helisummuti, lasersihik, öösihik) käitlemine. Direktiivis (EL) 2021/555 tuleks täpsustada tulirelva osade ja oluliste osade definitsioone (hõlmates sealhulgas A-klassi relvad, nende olulised osad ja lisaseadmed, mida toodavad tsiviilettevõtted). Direktiivis (EL) 2021/555 tuleks ka sätestada, millised on lõpuni töötlemata tulirelvad ja lõpuni töötlemata tulirelva olulised osad ning millised tulirelva lisaseadmed kuuluvad direktiivi kohaldamisalasse.

Mittesurmava laskemoona ümberehitamine surmavaks laskemoonaks on probleem, millele tuleks senisest enam tähelepanu pöörata. Võimaliku lahendusena näeme mittesurmava laskemoona surmavaks laskemoonaks ümberehitamise ELi tasandil kriminaaliseerimist ja vastavate karistustasemete ühtlustamist.

Ühtlasi leiame, et relvade ja laskemoona eksport ja import ning ELi sisene vedu ei ole piisavalt tõhusalt reguleeritud. Siseriiklikult on sellistele vedudele seatud kindlad kriteeriumid (nt relvaseaduse § 57 lg 5 sätestab, et kuni 20 tulirelva või 10 000 padrunit veol peab olema

vähemalt üks relvastatud saatja, üle 20 tulirelva või üle 10 000 padrundi veol aga vähemalt kaks relvastatud saatjat. Relvastatud saatjad võivad asuda relvi vedava veoauto kabiinis või relvi vedavat autot saatvas autos), kuid piiriüleselt tuginetakse vaid ohtlike veoste rahvusvahelise autoveo Euroopa kokkuleppele (ADR), mis relvaveole erinõudeid ette ei näe. Selleks, et tõhustada relvade ja laskemoona liikumise jälgitavust, vajaks ülevaatamist ka relvade ja laskemoona ELis edasitoimetamise kord ning rahvusvahelise veo eeskirjad. ELi relvade ja laskemoona ekspordi-impordi määrase muudatustega võetakse ekspordi-impordi (st kolmandatest riikidest sissevedu või sinna väljavedu) puhul kasutusele elektrooniline loamenetlussüsteem, mis aitab tagada kauba liikumise jälgitavust. Kaaluda võiks sarnaselt ka ELi siseselt liikuvate relva- ja laskemoonaveoste jälgitavuse tagamist.

Võttes arvesse Ukrainas toimuva sõjategevusest tuleneva ohtu relvade ebaseaduslikule sisseveole ELi peame oluliseks jätkuvalt toetada Ukraina ametivõime nende pingutustes luua hästi toimiv relvalubade süsteem, sh relvaregister ja tulirelvade alane kontaktpunkt (NFFP – *National Firearms Focal Point*).

3. EL algatuse vastavus pädevuse andmise, subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõttele

EL toimimise lepingu artikli 83 lõike 1 alusel võivad Euroopa Parlament ja nõukogu kehtestada miinimumnormid kuritegude ja karistuste määratlemiseks eriti raskete piiriüleste mõõtmatega kuriteoliikide puhul tulenevalt nende kuritegude olemusest või erivajadust võidelda nende vastu ühistel alustel. Aluslepingus on relvakaubandus kuriteona märgitud. Lisaks on ELil kohustus tagada ÜRO tulirelvade protokolli artiklis 5 sätestatud tulirelvadega seotud süütegusid käsitleva siseriikliku kriminaalõiguse ühtlustamine. Eesti hinnangul on tegemist kavandatavale direktiivile kohase õigusliku alusega.

Euroopa Liidu lepingu artikli 5 lõikes 3 sätestatud subsidiaarsuse põhimõtte kohaselt tuleks ELi tasandil võtta meetmeid üksnes juhul, kui liikmesriigid üksi ei suuda kavandatud eesmäärke piisaval määral saavutada ning seetõttu on neid kavandatava meetme ulatuse või toime tõttu parem saavutada ELi tasandil. Lisaks peavad konkreetse meetme laad ja tugevus olema vastavuses tuvastatud probleemiga.

Eesti hinnangul vastab kavandatav karistusõiguse ühtlustamise algatus subsidiaarsuse põhimõttele. Kuna ebaseaduslike tulirelvade, nende oluliste osade ja laskemoonaga seotud kuriteod on sageli piiriülesed, on tõhusaks võitluseks taoliste süütegudega vaja kehtestada ELi liikmesriikides ühtsed miinimumnõuded. See on vajalik, välistamaks kurjategijate poolt õigussüsteemide erinevuste ära kasutamist. Samuti on kuritegudele kehtestatud miinimumnõuded olulised, et võimaldada sujuvat ja takistusteta koostööd relvadega seotud raskete kuritegude menetlemisel. Killustatud ja lünklikus ELi õigusruumis ei ole võimalik tulirelvadega seonduvalt tagada siseturvalisust samaväärselt, kui ühiselt ning ühtlustatud reeglite alusel tegutsedes.

Algatuse kooskõla subsidiaarsuse põhimõttega kinnitab ka see, et EL on juba varasemalt võtnud vastu õigusakte tulirelvadega seonduva reguleerimiseks ning miinimumnõuete kehtestamiseks. Avaliku konsultatsiooni eesmärk on töötada välja uus relvakuritegusid puudutav õigusakt.

Oluline on, et esitatav algatus oleks kooskõlas ka proportsionaalsuse põhimõttega, sh mõju riigieelarvele ja kaasnev halduskoormus.

4. Esialgse mõjude analüüsi kokkuvõte

Sotsiaalsed mõjud

Tulirelvadega seonduvate kuritegude määratluste ja karistuste ühtlustamine suurendab üldist siseturvalisust ELis, tagades elanike parema kaitse mistahes liikmesriigis viibides. Kuritegude raskusele vastavad karistused omavad nii üld- kui eripreventiivset mõju ning vähendavad kurjategijate võimalusi kasutada oma tegevuses ära õigussüsteeme, kus karistuspoliitika on teiste riikidega võrreldes märkimisväärselt leebem või esinevad õiguslüngad teatud tegude kriminaliseerimises.

Mõju majandusele ning elu- ja looduskeskkonnale

Otsesed mõjud majandusele ning elu- ja looduskeskkonnale puuduvad.

Mõju riigiasutuste töökorraldusele ja riigieelarvele

Tulirelvadega seotud kuritegude ja karistuste määratlemisele miinimumnõuete kehtestamine tagab sujuva ja takistusteta koostöö liikmesriikide menetlusasutuste ja õiguskaitseorganite vahel. Nii ei teki olukorda, kus õiguslünkade või karistuste leebuse tõttu ei ole võimalik liikmesriikides teatud tõendeid koguda (nt jälitustoimingutega) või muid menetluslikke meetmeid rakendada. Samuti aitab see piiriüleste kuritegude puhul vältida võimalikke jurisdiktsiooniküsimusi või kohtuotsuste tunnustamise küsimusi tulenevalt sellest, et liikmesriikide seadustes ette nähtud karistused on väga erinevad.

Riigieelarvele algatus otsest mõju ei oma, kuid mõju riigieelarvele ja kaasnevat halduskoormust tuleb algatuse esitamisel eraldiseisvalt hinnata.

5. Kooskõlastamine

Komisjoni algatus koos küsimustikuga esitati arvamuse avaldamiseks Riigikohtule, Riigiprokuratuurile, Eesti Advokatuurile, Tallinna Ringkonnakohtule, Tartu Ringkonnakohtule, Harju Maakohtule, Tartu Maakohtule, Viru Maakohtule, Pärnu Maakohtule, Õiguskantsleri Kantsleile, Tartu Ülikooli õigusteaduskonnale, Tartu Ülikoolile, Tallinna Ülikooli Ühiskonnateaduste Instituudile, Tallinna Ülikoolile, Tallinna Tehnikaülikooli Õiguse Instituudile, Maksu- ja Tolliametile (MTA), Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ametile ning Eesti Kohtuekspertiisi Instituudile (EKEI). Samuti küsiti arvamust ligi 200st liikmest koosnevalt huvirühmalt, kuhu kuuluvad relvadega seotud valdkondades tegutsevad ettevõtjad, mittetulundusühingud, eraisikud jt.

Sisuline vastus laekus MTAlt ning EKEIlt.

EKEI vastuses märgitakse, et tulirelva valdkonna eksperdid ei saa kompetentsi ületamise tõttu võtta juriidilist seisukohta seoses küsitlusega ebaseaduslike tulirelvade, nende oluliste osade ja laskemoonaga seotud kuritegude ja karistuste määratlemise kohta, kuid tuuakse välja mõned

potentsiaalsed probleemkohad seonduvalt 3D prinditud relvade jooniste omamise ja jagamisega.

EKEI märgib, et ehkki relvade valmistamine on seadusega reguleeritud, võib esineda olukordi, kus nende relvadega seonduvad tegevused ei ole selgelt määratletud. Erilist tähelepanu tuleks pöörata selliste 3D prinditud relvade ja relvaosade jooniste valmistamisele, hankimisele või omamisele, mis võib viia tulirelva valmistamiseni ilma seaduslike nõuete täitmiseta. 3D printimise tehnoloogia on toonud relvatootmise võimekuse täiesti uuele grupile – inimestele, kellel võib puududa traditsiooniline kuritegelik taust ja kes on pigem huvitatud tehnoloogiast, käsitööst või omaenda relvade valmistamisest kodustes tingimustes. 3D printimine võimaldab vältida ametlikke relvamüügisüsteeme, raskendades ametivõimude tööd nende jälgimisel ja kontrollimisel.

EKEI andmetel on riikides, kus on toimunud ulatuslikud 3D relvade valmistamise ja levitamise juhtumid, on avastatud nn „prindifarmid“, kus relvaosade valmistamine toimub sageli kaugtööna, ilma isikute füüsilise kohalolekuta ning raske on vastutavat isikut välja selgitada. Lisaks on probleemiks, et 3D prinditud relvad ei pruugi alati olla teada-tuntud relvadega sarnased, vaid need võivad olla täiesti uued relvamudelid. Lisaks ei pruugi jooniste järgi olla võimalik tuvastada, kas joonistel on üldse tulirelv või selle osa või kas tegemist on nt valanguga laskmist võimaldava relva osaga, mis omakorda muudab relvade liigitamise keeruliseks. Prinditud relvaosade tuvastamise muudab omakorda komplitseerituks ka 3D printerite ja plastikmaterjalide mitmekesine valik ja kättesaadavus.

EKEI seisukoha järgi tuleb arvestada, et kuna Eestis puudub seni kogemus ja praktika seoses 3D prinditud relvadega, on keeruline hinnata nende mõju ekspertiisiasutustele. Küll aga on selge, et vajadus ajaga kaasas käia on vältimatu, mistõttu tuleb arendada ka tulirelvaekspertiisi metoodikaid, et kohandada need uute tehnoloogiatega nagu 3D printimine. See aga eeldab ekspertiisiasutusele suurt mõju ja panustamist aega, ressursi ja spetsialiseeritud teadmiste arendamisse.

MTA on edastanud vastuseks täidetud küsimustiku, mis kajastab hinnanguid tulirelvadega seotud ohtudele, vajadusele käsitleda tulirelvade ebaseadusliku käitlemise ning nende kriminaliseerimisega seotud küsimusi ELi tasandil ning kehtestada tulirelvadega seotud süütegude ja nende eest määratavate karistuste kohta kogu ELi hõlmavad miinimumnormid.

Üldiselt leiab MTA, et tulirelvadega seotud süütegudega kaasneb väga suur risk julgeolekule ning erinevad probleemid nende kriminaliseerimisega takistavad väga suurel määral tulirelvadega seotud ohtude tulemuslikku käsitlemist EL tasandil. MTA peab oluliseks või väga oluliseks tulirelvadega seotud erinevate süütegude ja nende eest määratavate karistuste kogu ELi hõlmavate miinimumnormide kehtestamist.

Siseministeerium leiab oma vastuses samuti, et erinevused ELi liikmesriikide tulirelvakuritegusid puudutavas seadusandluses võivad pakkuda kurjategijatele võimalusi madalama karistusmääraga riikides varju leida või seaduselünki ära kasutada. Samuti tõstatas Siseministeerium täiendavalt mitmeid küsimusi seoses tulirelvadega seonduva regulatsiooniga ELi tasandil.

Eesti seisukohtade koostamisel on eelnimetatud seisukohtadega arvestatud.

6. Eesti seisukohad ja nende põhjendused

6.1. Eesti toetab ELis tulirelvade ebaseadusliku käitlemisega seonduvate kuriteokoosseisude ühtlustamist, kuna see aitab kaasa siseturvalisuse tagamisele kogu ELi territooriumil ning võimaldab õiguslike takistusteta koostööd tulirelvadega seotud piiriüleste süütegude menetlemisel.

Olukord, kus kõikides liikmesriikides ei ole tulirelvadega seotud kuriteod (sh tulirelvade, nende oluliste osade ja laskemoona ebaseaduslik valdamine, valmistamine, 3D printimine, ümbertegemine, nende märgistuse muutmine, nendega kauplemine jms) sarnaselt kriminaliseeritud, võimaldab kurjategijatel kriminaalvastutuse vältimiseks taolisi seaduselünki ära kasutada ning tegutseda riikides, kus ei kohaldata piisavalt tõhusaid meetmeid ebaseaduslike tulirelvade käitlemisega võitlemiseks. Märkimisväärsed erinevused tulirelvadega seotud süütegude kriminaliseerimisel võivad olla ka õiguslikuks takistuseks piiriülesele koostööle ning teisest liikmesriigist tõendite kogumisele.

6.2. Toetame ELis tulirelvade ebaseadusliku käitlemisega seotud süütegude eest ette nähtud karistustele miinimummäärade kehtestamist, kuna need omavad üld- ja eripreventiivset mõju ning aitavad tõhustada kuritegude ennetamist ja tõkestamist.

ELi tasandil kehtestatud miinimummäärad tulirelvade ebaseadusliku käitlemisega seotud süütegude eest on samuti olulised ühtse õigusruumi kujundamisel ja turvalisuse tagamisel. See vähendab võimalusi, et kurjategijad varjavad oma tegevust riikides, kus relvadega seotud süütegude eest ette nähtud karistused on ebaseaduslikult madalad ega vasta teiste liikmesriikide õiguslikele standarditele. Samuti loovad ühtsed karistuste miinimummäärad vajalikud eeldused tõhusaks piiriüleseks koostööks.

6.3. Toetame ELis tulirelvade ebaseadusliku käitlemisega seotud süütegude eest ette nähtud karistustele kergendavate ning raskendavate asjaolude kehtestamist. Peame aga oluliseks, et taoline loetelu on piisavalt paindlik selleks, et sobitada liikmesriikide erinevate õigussüsteemidega ja vältida tuleb ülereguleerimist.

Karistust kergendavate ja raskendavate asjaolude kehtestamine võimaldab mõista konkreetse süüteo raskusele vastavaid karistusi, mis teenivad kõige sobivamal viisil kriminaalmenetluse eesmärgi. Seejuures on aga oluline, et kehtestatav kergendavate ja raskendavate asjaolude loetelu võimaldaks liikmesriikide sobitada need enda õigussüsteemi ning oleksid ühildatavad ka Eesti karistusseadustiku üldosa §-des 57 ja 58 kehtestatud loeteluga.

6.4. Peame vajalikuks ELi tasandil kriminaliseerida mittesurmava laskemoona surmavaks laskemoonaks ümberehitamine ja kehtestada selle eest ette nähtud karistuste miinimummäärad.

Mittesurmava laskemoona surmavaks laskemoonaks ümberehitamise kriminaliseerimine ning vastavate karistuste miinimumnõuete kehtestamine parandab kontrolli ebaseadusliku laskemoona üle, vähendab selle kättesaadavust kurjategijatele ning võimaldab ebaseadusliku laskemoona käitlejad vastutusele võtta.

6.5. Peame lisaks karistusõiguse ühtlustamisele vajalikuks tõhustada veelgi relvadega seonduvat ELi ülest regulatsiooni. Eelkõige on vajalikud ühtsemad nõuded ja järelevalve seadmete ja relvade üle, mida on võimalik hõlpsasti käepäraste vahenditega tulirelvaks muuta (nt hoiatus- ja signaalrelvad, pneumorelvad), ning lõpuni töötlemata tulirelvade, nende lõpuni töötlemata oluliste osade ja lisaseadmete üle. Kaaluda võiks sellistele relvadele ELi üleselt registreerimis- või loakohustuse sätestamist. Samuti peame vajalikuks tõhustada kontrolli relvade ja laskemoona ELi sisese veo üle. Peame vajalikuks ELi tasandil mõjuanalüüside algatamist vastavate lahenduste kohta.

Kurjategijate seas on üha sagedasemaks muutumas erinevate seadmete (nt hoiatus- ja signaalrelvad, pneumorelvad) käepäraste vahenditega tulirelvadeks muutmine. Taoliseid seadmeid on odavam hankida ning lihtne tulirelvadeks ümber teha. Nende laialdase käibe takistamiseks tuleks tagada, et kõik liikmesriigid kehtestaksid ühesugused hoiatus- ja signaalrelvade määratlused. Kaaluda võiks sellistele relvadele ELi üleselt registreerimis- või loakohustuse sätestamist. Täpsustada tuleks tulirelva osade ja oluliste osade definitsioone, samuti, millised on lõpuni töötlemata tulirelvad ja lõpuni töötlemata tulirelva olulised osad ning millised tulirelva lisaseadmed kuuluvad direktiivi kohaldamisalasse. Tõhustada tuleks kontrolli relvade ja laskemoona ELis edasitoimetamise üle ning võtta kaupade jälgitavuse tagamiseks kasutusele elektrooniline loamenetlussüsteem.

Seisukohad on kooskõlastatud Siseministeeriumiga.

Seletuskirjale on lisatud avaliku konsultatsiooniküsimustiku vormil olevad vastused.